

Folk, jeg tilhører, vakt Hævnfølelser hos mig. Og dog tror jeg næsten, at jeg vilde være i Stand til at skrive alt dette i Glemmebogen, dersom jeg kunde faa Øje paa Kirkens Velgerninger overfor den øvrige Menneskehed. Men hvorsomhelst jeg læser i dens totusindaarige Historie, finder jeg under Fromhedens Maske den samme lumske og tyranniske Forfølgelseslyst, den samme koldblodige Ligegyldighed for Midlerne, naar blot Magtbegæret tilfredsstilles. Aldrig har nogen aandelig Bevægelse i den Grad taget de sletteste menneskelige Egenskaber i sin Tjeneste. Og derfor — udelukkende derfor — har den kristne Kirke vundet den store Udbredelse.

„Det er mig fuldkommen ubegribeligt, ja det ubegribeligste af alt, at retskafne Mennesker, der er i Stand til at læse og tænke, ikke væmmes ved dette Troessamfund, under hvis Vinger den hæsligste Undertrykkelse, den mørkeste Uvidenhed, de mest dyriske Afskyeligheder har fundet Beskyttelse eller i al Fald Overbærenhed, medens alt, hvad Tiden har fostret af sunde, stolte og modige Bestræbelser for at føre Menneskeheden fremad mod mere Lys, til større Retfærdighed og mere Lykke, i Kirken har haft sin misundelige og uforsonlige Fjende. Selv om Reformationen maaske har fremkaldt nogen Forbedring heri, saa er den dog ikke af stor Betydning; og de forskellige moderne Retninger, der synes at tilstræbe en forholdsvis velvillig Forstaaelse af anderledes tænkende, beroliger mig heller ikke. Tværtimod. Protestantismen har ogsaa sine Jesuiter, der i vanskelige Tider virker for Kirken ved et tilsyneladende Frisind, som tjener til Dække for dens nødtvungne Indrømmelser. Det er et Fænomen, der er saa gammelt som selve Kristendommen. Som denne allerede i sin Begyndelse med Snuhed skabte sig Fodfæste omkring i Landene ved at optage i sig de hedenske Vaner og Forestillinger, den ikke kunde faa Bugt med, saadan forstaar den i Nutiden behændigt at lempe sig efter Videnskabens eller Humanitetens Krav i samme Øjeblik, hvor et Nederlag truer. At den ikke desmindre vedvarende gør Paastand paa at sidde inde med den eneste, uforanderlige, gudindblæste Sandhed, er et Hykleri, hvortil Verden aldrig har set Mage.